SHOE DOG

A MEMOIR BY THE CREATOR OF *NIKE*

YOUNG READERS EDITION

PHIL KNIGHT

Simon & Schuster Books for Young Readers
NEW YORK LONDON TORONTO SYDNEY NEW DELHI

Філ Найт

ПРОДАВЕЦЬ ВЗУТТЯ

КНИГА СПОГАДІВ ЗАСНОВНИКА КОМПАНІЇ **«NIKE»**

Версія для юних читачів

З англійської переклала Ангеліна Колодніцька

Київ
BOOKCHEF
2021

Зміст

Вступ 11
Світанок 13

ЧАСТИНА І. 1962–1971 рр. 19
1962 21
1963 52
1964 56
1965 87
1966 104
1967 120
1968 135
1969 153
1970 171
1971 185

ЧАСТИНА ІІ. 1972–1980 рр. 203
Найважливіші миті 205
1972 208
1974 211
1975 213
1976 217
1977 220
1978 223
1979 225
1980 227

ЕПІЛОГ 232
ПОДЯКА 238

Для моїх онуків, щоб вони знали.

У розумі початківця таїться безліч можливостей,
у розумі знавця — усього лише кілька.

—Сюнрю Судзукі, «Суть Дзен. Розум початківця»

ВСТУП

Лист моїм онукам

Любі Джордан, Лоґан, Рідлі, Вілоу, Ентоні, Ділан, Ніколас, Рід, Генрі, Райлі та Меррік!

Коли я навчався в старших класах, то навіть уявлення не мав, що хочу робити зі своїм життям. Або, якщо точніше, я щотижня змінював професію своєї мрії — журналіст, бізнесмен, юрист, спортивний коментатор, учитель...

І вибір не став простішим, коли я закінчив коледж і аспірантуру. Я намагався здобути хорошу освіту — я знав, що це допоможе, — але мене хвилювало, що я маю зробити реальний життєвий вибір.

Тепер я розумію, що мені пощастило. Процес прийняття рішень — приємна частина подорожі. Мій шлях був не зовсім зрозумілим, але те, що з цього вийшло, — чудове, і мені спало на думку поділитися цією мандрівкою з вами. Гадаю, це не зашкодить.

Я пам'ятаю миті народження більшості з вас, — коли весь світ лежав перед вами. Коли перед усіма вашими близькими постав виклик: як підготувати вас, як виховати й дисциплінувати та як радіти з вами.

Проте за умови нормального розвитку подій уже зовсім скоро настане день, коли ми зайдемо у ваші порожні кімнати, де стоятиме лише холодне ліжко, без жодного сліду людського перебування. Тоді наша робота буде виконана, ви

вступите в дорослий світ коледжу чи роботи або продовжите свій шлях із кимось іншим.

Якщо будь-який досвід чи уроки, засвоєні на життєвому шляху вашого дідуся, принесуть користь... Що ж, тоді все це таки чогось варте.

Мій будинок був дещо іншим, ніж той, у якому виросли ви. У моєму домі мої сини Метью і Тревіс, батьки шести з вас, виросли з третім братом, якого вони не могли бачити і доторкнутися, проте його присутність була постійною.

І вони завжди знали, що він там є.

Мені стало важливо, аби ви знали цього члена сім'ї. Про нього було написано чимало, але я хотів, щоб ви побачили його моїми очима — його народження, підліткові переживання, зростання в той час, коли він теж міг піти з дому.

Я показав його тут зі всіма юнацькими недосконалостями, але завдяки цьому всьому я сподіваюся, що ви приймете його як члена родини.

Міцно обіймаю,
Дідусь

СВІТАНОК

Я прокинувся раніше від усіх. Ще навіть не співали птахи, а сонце не зійшло. Жадібно проковтнувши шматок тосту, натягнув шорти і світшот, зашнурував свої зелені кросівки, а потім тихо вислизнув через чорний вхід.

Розминаючи ноги, потягуючи м'язи задньої поверхні стегон та нижньої частини спини, у буквальному сенсі примушуючи себе долати біль, що виник уже під час перших кроків, я зі стогоном побіг холодною дорогою, яка зникала в тумані. Чому завше так важко починати?

Довкола жодної автівки, людини чи, бодай, якоїсь ознаки життя. Я був геть самотнім, ніби весь світ існував лише для мене, хоча видавалося, що дерева дивним чином відчувають мою присутність. Та все це відбувалося в штаті Орегон. Дерева тут завжди, здавалося, все знали. Дерева завжди нас оберігали.

«Немає кращого місця на Землі, де можна було б народитися», — думав я, озираючись навсібіч. Спокійне, зелене, безтурботне. Я гордо називав Орегон своєю домівкою, пишався, коли називав маленький Портленд місцем народження, проте водночас відчував і уколи жалю. Хоча Орегон був гарним, деяким людям здавалося, що це місце, де ніколи не відбувалося нічого видатного, та й навряд чи колись тут щось визначне станеться. Якщо ми, орегонці, чимось і славились, то тільки тим престарезним шляхом, який проклали, аби прийти сюди. Все інше з тих пір було вельми рутинним.

Найліпший із усіх учителів, що були у мене, один із кращих людей, яких я колись знав, часто говорив про цей шлях. «Це наше право, дане нам генетично», — бувало, з майже диким ревом переконував він. Наш характер, наша доля — це наша ДНК. «Боягузи ніколи нічого не починали, — казав

він. — Слабкі вмирали в дорозі. Це означає, що залишилися тільки ми».

Ми! Мій учитель вірив, що на цьому шляху був виявлений якийсь рідкісний штам духу першовідкривачів, який не залишає місця для песимізму, — і наше завдання, як корінних орегонців, полягало в тому, аби зберегти цей штам.

Я кивав йому на знак повної пошани. Я любив цього чолов'ягу, але йдучи, іноді замислювався: «Боже! Це ж була звичайна ґрунтова дорога».

Того туманного ранку я починав прокладати власний шлях — назад додому через сім довгих років. Дивно знову опинитися вдома. Ще дивніше було знову жити, як і раніше, разом із моїми батьками і сестрами-близнючками, спати в дитячому ліжку. Інколи пізно вночі я лежав на спині, втупивши погляд у свої підручники для коледжу, на кубки та нагородні блакитні стрічки, які я одержав у студентські роки, і думав: «Це я? *Досі я?*».

Я почав бігти швидше. Від дихання утворювалися кулясті морозні хмарки, які клубочились і зникали в тумані. Я в буквальному сенсі смакував це перше фізичне пробудження, цю чудову мить перед тим, як свідомість повністю проясниться, коли в твоїх кінцівках і суглобах вперше починає слабшати напруга, а плотське тіло починає немов би танути. Перетікати з твердого стану в рідке.

«Швидше, — говорив я собі. — Швидше».

«На папері, — думав я, — виходило, що вже дорослий». Завершив хороший коледж — університет штату Орегон. Отримав ступінь магістра в найкращій бізнес-школі — Стенфорді. Вижив після року служби в армії США — у Форт-Льюїсі та Форт-Юстісі. У моєму резюме повідомлялося, що я добре навчений, досвідчений солдат, повністю сформований 24-річний чоловік... Так чому ж, запитував я себе, чому ж я досі почуваюся дитиною?

Сором'язливим, блідим, худим як тріска хлопчиськом, яким завжди був.

Можливо причиною було те, що я нічого досі не пізнав у житті. Тим паче його численних спокус і хвилювань. Я не

порушив жодного правила. Шістдесяті, саме у розпал непокори й шаленства, я залишався єдиною людиною в усій Америці, яка й досі не збунтувалася. Я й уявити не міг, що якоїсь миті можу втнути щось несподіване.

Якщо я і уявляв себе кимось, то лише тим, ким я не був. Це просто пояснювалося, бо «майбутнього себе» я уявляв краще. Виявилося, що мені легше сказати, ким я міг би стати. Як і всі мої друзі, я хотів бути успішним, але на відміну від моїх друзів не знав, що це означало. Гроші? Можливо. Сім'я? Дім? Безсумнівно, але якщо пощастить. Це були ті цілі, до яких мене навчили прагнути, тож якась частина мене як особистості справді інстинктивно прагнула до них. Глибоко в душі я все ж шукав чогось іншого, чогось більшого. Якесь нав'язливе відчуття підказувало мені, що наше життя коротке. Воно коротше, ніж ми думаємо, воно таке ж коротке, як і ранкова пробіжка, а я хотів, аби моє життя мало сенс. Було змістовним. Творчим. Важливим. І понад усе — іншим.

Я хотів залишити свій слід на цій планеті.

Прагнув перемогти.

Навіть не так. Я просто не бажав програти.

А потім це сталося. Коли моє молоде серце щосили загупотіло, коли мої рожеві легені розкрилися, як крила у птаха, коли дерева вкрилися густою зеленою кроною, я все це чітко побачив перед собою. Усвідомив, яким саме має стати моє життя. Грою.

«Так, — думав я, — ось воно». Саме це слово. Таємниця щастя, як я завжди припускав, ховалася десь у тій миті, коли м'яч зависає в повітрі, коли обидва боксери відчувають наближення удару гонгу, коли бігуни наближаються до фінішної прямої, а натовп глядачів підстрибує в єдиному пориві. Існує якась особлива енергія, що б'є через край перш ніж вирішиться питання про перемогу й поразку. Я хотів, щоб це, хай чим воно було, стало моїм життям, моєю щоденною рутиною.

У різний час я фантазував про те, як стану відомим письменником, знаменитим журналістом, великим державним діячем. Проте моєю заповітною мрією завжди було бажання

стати видатним спортсменом. На жаль, долею мені було визначено стати хорошим, але не видатним. У 24 роки я нарешті змирився з цим фактом. За часів студентства в Орегонського університету я займався бігом, досягнув значного успіху і протягом трьох із чотирьох років навчання мав право носити логотип університету на спортивній формі як постійний учасник і призер змагань. Утім на цьому все й завершилося. Тепер, що шість хвилин нарізаючи милю за милею, коли ранкове сонце вже обпалило своїми променями хвою на нижніх гілках сосен, я запитував себе: а що, якби знайшовся спосіб, не будучи спортсменом, відчути те саме, що вони відчувають? Весь час грати замість того, аби працювати? Або ж витягувати з роботи стільки задоволення, щоб вона, по суті, стала грою?

Світ захлинався від буденності, а щоденна робоча рутина так втомлювала й часто була несправедливою, що єдиною відповіддю було, як я думав, знайти карколомну, неймовірну мрію, — значиму, здатну принести радість і добре вписатися у життєві плани. Згодом іти за мрією як спортсмен, — без вагань і сумнівів, цілеспрямовано та віддано. Подобається вам це чи ні, але життя — це гра, і ніхто не спростовував би цю істину, відмовляючись грати. Мені залишалося опинитися на узбіччі, а цього дуже не хотілося. Я не хотів цього сильніше, ніж будь-чого іншого.

Такі міркування, як завжди, привели мене до моєї Божевільної Ідеї. «Раптом, — розмірковував я, — раптом мені варто ще раз розглянути свою Божевільну Ідею. Можливо, моя Божевільна Ідея раптом… спрацює?»

Можливо.

«Ні, ні», — думав я, усе більше прискорюючи свій біг, ніби переслідуючи когось і одночасно тікаючи від переслідувачів. Це спрацює. Богом клянусь, я змушу її запрацювати. Жодних «можливо».

Несподівано для себе я став посміхатися. Мало не сміятися. Весь спітнілий, продовжуючи звично, розкуто і спритно, без особливих зусиль бігти, я бачив перед собою свою Божевільну Ідею, осяяну променями сонця. Вона аж ніяк не видавалася божевільною. Вона навіть не була схожа на ідею. Вона

виглядала як якесь місце. Як людина або якась життєва сила, яка існувала задовго до мене, окремо від мене, але так само і як частина мене самого. Чекаючи й водночас ховаючись від мене. Усе це, можливо, звучить дещо пишномовно, частково навіть божевільно. Проте саме це я тоді відчував.

Можливо, і не відчував. Можливо, пам'ять моя перебільшує цю мить раптового натхнення або ж об'єднує разом безліч таких митей прозріння. А, можливо, якщо така мить справді мала місце, це було не більше ніж ейфорія бігуна. Не знаю. Не можу сказати. Так багато спогадів про ті дні, місяці й роки, у яких вони спочивають, ніби розсортовані в картотеці. Вони розтанули, наче ті кулясті морозні хмарки, що вилітають під час дихання.

Усе, що, врешті, залишається — одна втішна впевненість, одна ґрунтовна правда, яка ніколи не покине нас. У 24 роки в мене була Божевільна Ідея. Якимось дивом, попри запаморочення від екзистенціальної туги, страх за майбутнє і сумніви в собі, як і вся молодь за 20, що не досягла 30 років, я справді дійшов висновку, що світ створений із божевільних ідей. Історія — це один довгий гімн божевільним ідеям. Те, що я любив найбільше в житті — книги, спорт, демократію, вільне підприємництво, — починалося з божевільних ідей.

Утім мало знайдеться ідей так само божевільних, як моє улюблене заняття — біг. Воно важке. Завдає болю. Ризикове. Нагороди нечисленні й далеко не гарантовані. Коли ти біжиш овальною біговою доріжкою або по безлюдній дорозі, у тебе немає жодного реального пункту призначення. Принаймні, жодного, який повною мірою виправдовував би твої зусилля. Сама дія перетворюється на призначення. Річ не лише в тім, що попереду немає фінішної прямої, а в тому, що ти сам визначаєш, де вона має бути. Яке задоволення або вигоду ти не отримував би від бігу, повинен знайти їх всередині самого себе. Річ у тім, в яку рамку обрамляєш те, що робиш, і як продаєш це самому собі. Кожному бігуну це відомо. Ти біжиш і біжиш, залишаючи за собою милю за милею, і ніколи не знаєш точної мети. Ти кажеш собі, що своїм бігом ти переслідуєш якусь мету, слідуєш якомусь пориву, але насправді ти біжиш

тому, що альтернатива твоєму бігу — зупинка — лякає тебе мало не до смерті.

Тож того ранку, 1962 року, я сказав собі: нехай усі інші назвуть твою ідею божевільною… просто продовжуй рухатися. Не зупиняйся. Навіть думати не смій про зупинку до тих пір, поки не досягнеш мети, і особливо не заморочуйся про те, де вона. Щоб не трапилося, просто не зупиняйся.

Це була передчасна, пророча і невідкладна порада, яку вдалося дати самому собі, несподівана, як грім серед ясного неба, і якимось чином мені вдалося скористатися нею. Минуло півстоліття, а я досі вірю, що це найкраща порада, а можливо, і єдина, яку кожен із нас повинен колись дати.

ЧАСТИНА І

1962–1971 рр.

Потрібно бігти з усіх ніг, щоб тільки залишатися на місці, а щоб кудись потрапити, треба бігти хоча б удвічі швидше!

— Льюїс Керролл «Аліса в Задзеркаллі»

Кінець безкоштовного уривку.
Щоби читати далі, придбайте,
будь ласка, повну версію книги.